

2010
PHILOSOPHY – II (Optional)
तत्त्वज्ञान II (वैकल्पिक)

SIGCI

90046

Standard : Degree
स्तर : पदवी

Total Marks : 200
एकूण गुण : 200

Nature : Conventional
स्वरूप : पारंपारिक

Duration : Three hours
कालावधी : 3 तास

N. B. :
सूचना :

- 1) Answers must be written either in English or in Marathi.
उत्तरे इंग्रजीमधून किंवा मराठीमधून लिहिली पाहिजेत.
- 2) Question No. 1 is compulsory. Of the remaining questions, attempt **any four** selecting one question from **each section**.
प्रश्न क्रमांक 1 अनिवार्य आहे. उर्वरित प्रश्नांमधून कोणतेही चार सोडवा पण प्रत्येक विभागातून एक प्रश्न निवडून सोडविणे आवश्यक आहे.
- 3) Figures to the **RIGHT** indicate marks of the respective question.
उजवीकडील अंक संबंधित प्रश्नांचे गुण दर्शवितात.
- 4) Number of optional questions up to the prescribed number in the order in which they have been solved will only be assessed. Excess answers will not be assessed.
ज्या क्रमाने निर्धारित संख्येपर्यंत पर्यायी प्रश्नसंख्या सोडविली आहे, तेवढीच प्रश्नसंख्या तपासली जाईल, अतिरिक्त उत्तरे तपासली जाणार नाहीत.
- 5) Credit will be given for orderly, concise and effective writing.
नीटनेटक्या, संक्षिप्त व परिणामकारक लिखाणास श्रेय दिले जाईल.
- 6) Candidates should not write roll number, any name (including their own), signature, address or any indication of their identity anywhere inside the answer book otherwise he / she will be penalised.
उत्तरपुस्तिकेच्या आतील भागात कोठेही उमेदवाराने बैठक क्रमांक, स्वतः किंवा इतरांचे नाव, पत्ता किंवा आपली ओळख देणारे चिन्ह नमूद करू नये अन्यथा तो शिक्षेस पात्र ठरेल.
- 7) For each slab of 10, 15 and 20 marks, the examinee is expected to write answers in 125, 175 and 250 words respectively.
प्रत्येकी 10, 15 आणि 20 गुण असलेल्या प्रश्नांची उत्तरे परिक्षार्थीकडून अनुक्रमे 125, 175 आणि 250 शब्दांमध्ये अपेक्षित आहेत.
- 8) In case of any ambiguity, English version will be considered as authentic.
कोणत्याही प्रकारच्या संदेहाच्या स्थितीत, इंग्रजी भाषांतर ग्राह्य समजले जाईल.

P.T.O.

1. Answer any four of the following questions (10 marks each)
खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नाची उत्तरे द्या . (गुण प्रत्येकी 10)
- a) What is the concept of purushartha ? Explain the moral implications of purusharthas. (10)
पुरुषार्थाची संकल्पना कोणती ? पुरुषार्थामधील नैतिक अनुस्यूत (गर्भित) तत्वे स्पष्ट करा.
- b) Discuss the facts and norms regarding the portrayal of women in the main stream mass media? (10)
प्रमुख विचारधारेमधील स्त्रियांच्याबाबत वस्तुस्थिती व आदर्श या विषयी प्रसिद्धी माध्यमातील चित्राबद्दल चर्चा करा.
- c) How does Dr. Babasaheb Ambedkar criticise on varna and caste system. (10)
डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर वर्ण आणि जातीव्यवस्थेवर कोणत्याप्रकारे टीका करतात ते सांगा.
- d) Explain the meaning of fanaticism and Humanism with reference to Religion. (10)
धर्माच्या संदर्भात धर्मवेड आणि मानवतावाद यांचा आशय स्पष्ट करा ?
- e) Explain the concept of Ahimsa (Non-violence) and the concept of satyagraha in Gandhian philosophy. (10)
गांधीजींच्या तत्त्वज्ञानामधील 'अहिंसा' व 'सत्याग्रह' या संकल्पना स्पष्ट करा.

SECTION A

विभाग A

2. Answer the following sub questions
खालील उप प्रश्नाची उत्तरे द्या .
- a) Define the term 'Dharma' and give classification of Dharma in detail. (10)
धर्माची व्याख्या करा आणि धर्माचे सविस्तर वर्गीकरण द्या.
- b) Define Anuvratas, Mahavratas and Triratna in Jain Philosophy. (10)
जैन तत्त्वज्ञानामधील अणुव्रते, महाव्रते आणि गिरलाची व्याख्या सांगा.
- c) What is Niskama karma ? How kantian theory and Niskama karma are related? (10)
वैशेषिकांच्या मते विविध पदार्थ कोणते आहेत ?
- d) Critically examine the theory of Intuitionism is a one of the criteria of human conduct . (10)
मानवी वर्तनाचा एक निकष म्हणून अंतःस्फुर्तवादाच्या सिद्धांताचे टीकात्मक परीक्षण करा.

3 **Answer the following sub questions**
खालील उप प्रश्नाची उत्तरे द्या .

- a) What is Arthavada ? Explain fully. (10)
अर्थवाद म्हणजे काय ? सविस्तर स्पष्ट करा.
- b) What are the four noble truths and Eight fold paths according Buddhism? (10)
बुद्धांची चार आर्यसत्ये आणि आर्यअष्टांगमार्ग कोणते आहेत ते सांगा.
- c) Critically examine and evaluate the theory of Hedonism. (10)
सुखवादाचे टीकात्मक परीक्षण करून मूल्यमापन करा.
- d) An eroticism is a one of the criteria of human conduct. How ? Explain fully? (10)
मानवी वर्तनाचा एक निकष म्हणून भावनावादाचा विचार होऊ शकतो काय ? सविस्तर स्पष्ट करा .

SECTION B

विभाग B

4 **Answer the following sub questions**
खालील उप प्रश्नाची उत्तरे द्या .

- a) State and explain principles of practical morality. (10)
व्यावहारिक नीतिची तत्वे सांगून ती स्पष्ट करा ?
- b) What is Biocentrism? Explain Animal rights regarding Environmental ethics. (15)
जैवतंत्रवाद म्हणजे काय ? पर्यावरण नीतिचा संदर्भात प्राण्यांचे हक्क स्पष्ट करा .
- c) Define the term abortion. Explain western and Indian views regarding abortion. (15)
गर्भपात म्हणजे काय ? गर्भपाताविषयी पाश्चात्य व भारतीय मते स्पष्ट करा.

5 Answer the following sub questions

खालील उप प्रश्नाची उत्तरे द्या .

- a) What are the characteristic of leadership? Discuss fully.
नेतृत्वाची वैशिष्ट्ये कोणती आहेत ? सविस्तर चर्चा करा. (10)
- b) What are the ways to preserve the nature ? Explain fully.
निसर्ग वाचविण्याचे (संवर्धनाचे) उपाय सांगा. (15)
- c) Explain the principles of medical ethics in detail.
वैद्यकीय नीतिची तत्वे सविस्तर स्पष्ट करा. (15)

SECTION C

विभाग C

6 Answer the following sub questions

खालील उप प्रश्नाची उत्तरे द्या .

- a) State and evaluate the philosophy of marxism.
मार्क्सवादाचे तत्त्वज्ञान सांगा व त्याचे मूल्यमापन करा. (10)
- b) State and examine the main characteristics of Gandhian philosophy.
गांधीजींच्या तत्त्वज्ञानातील प्रमुख वैशिष्ट्ये सांगा आणि त्यांचे परीक्षण करा. (10)
- c) Explain the brief Gopal Ganesh Agarkar's work regarding gender, justice and women rights.
लिंग, न्याय आणि स्त्रीहक्क यावरील गोपाळ गणेश आगरकर यांचे कार्य सांगा. (10)
- d) Explain the nature of Indian Democracy with reference to Indian Constitution.
भारतीय राज्यघटनेच्या संदर्भात भारतीय लोकशाहीचे स्वरूप स्पष्ट करा. (10)

Answer the following questions

खालील उप प्रश्नाची उत्तरे द्या .

7

- a) Bring out the philosophy of Radical Humanism according to M.N. Roy.
एम. एन. रॉयच्या नवमानवतावादाचे तत्त्वज्ञान सांगा. (10)
- b) Explain the concepts of sarvodaya and Bhudan according to Vinoba Bhave.
विनोबा भावे यांच्या मतानुसार सर्वोदय आणि भुदान या संकल्पना स्पष्ट करा. (10)
- c) Give in detail the views of Mahatma Jotiba Phule regarding gender discrimination.
महात्मा ज्योतिबा फुले यांची लिंगभेदभावाविषयी मते सविस्तर सांगा. (10)
- d) State and evaluate these three concepts namely Liberty, Equality and Justice.
स्वातंत्र्य, समता आणि न्याय या तीन संकल्पना सांगा व त्यांचे मूल्यमापन करा. (10)

SECTION D

विभाग D

8

Answer the following sub questions

खालील उप प्रश्नाची उत्तरे द्या .

a) Discuss fully the proofs for and against the existence of God from western and Indian point of view.. (10)

पाश्चात्य व भारतीय दृष्टिकोनातून ईश्वराच्या अस्तित्वाविषयी बाजूने व विरुद्ध पुराव्याची सविस्तर चर्चा करा.

b) A religion can be with out God according to Buddhism How ? (10)

Explain in detail.

ईश्वराशिवाय धर्म असू शकतो असे बौद्ध तत्वज्ञान कसे म्हणू शकते ? सविस्तर स्पष्ट करा .

c) Bring out the importance and relevance of Ghana (ज्ञान), Karma (कर्म) and Bhakti (भक्ति) in varkari cult of Maharashtra. (10)

महाराष्ट्रातील वारकरी संप्रदायातील ज्ञान, भक्ति, कर्माचे महत्व व प्रस्तुतता सांगा.

e) Write a note on religious language. (10)

'धार्मिक भाषा' यावर टीप लिहा .

9

Answer the following sub questions

खालील उप प्रश्नाची उत्तरे द्या .

a) Explain the concept of God in Christianity. (10)

ख्रिश्चन धर्मातील ईश्वर संकल्पना स्पष्ट करा .

b) State Ishvara, Jiva and Jagat these concepts in the philosophy of Ramanuja. (10)

श्री रामानुजाच्या तत्वज्ञानामधील ईश्वर, जीव, जगत या संकल्पना सांगा.

c) Bring out the important features of Bhakti movement according to Justice M. G. Ranade ? (10)

न्यायमूर्ती रानडे यांच्या दृष्टिकोनातून भक्ति चळवळीची महत्त्वाची वैशिष्ट्ये कोणती आहेत ते सांगा .

d) Critically examine the cognitive and non-cognitive debate of religious language.

धार्मिक भाषेविषयी कॉग्निटिव्ह व नॉन कॉग्निटिव्ह (जाणीव व न-जाणीव) याची चर्चा करुन त्याचे टीकात्मक परीक्षण करा.